

Phát triển du lịch cộng đồng tại Hà Giang: Thực trạng và giải pháp

LÊ VĂN THỜI*

Du lịch Hà Giang không chỉ nổi tiếng với những bức tranh nhiên nhiên núi rừng hùng vĩ, những cánh đồng hoa thơ mộng, hay những con đường đèo huyền thoại, mà còn hấp dẫn du khách bởi hình thức du lịch văn hóa cộng đồng. Nhiều năm trở lại đây, du lịch cộng đồng ở Hà Giang ngày càng được chú trọng và phát triển, phục vụ du khách tìm hiểu về lối sống, văn hóa, lịch sử cũng như cuộc sống thường nhật của người dân vùng cao. Tuy nhiên, quá trình phát triển hình thức du lịch này ở Hà Giang cũng đang bộc lộ một số khó khăn, hạn chế, cần nhiều giải pháp đồng bộ để khắc phục.

THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN

Kết quả đạt được

Là vùng đất địa đầu Tổ quốc, nơi giao thoa giữa hai vùng văn hóa Đông Bắc - Tây Bắc, Hà Giang từ lâu đã thu hút được sự quan tâm của du khách trong và ngoài nước bởi sự phong phú và hấp dẫn của các nguồn tài nguyên du lịch. Đây cũng là vùng đất có lịch sử văn hóa lâu đời, nơi hội tụ của 19 dân tộc, chủ yếu là các dân tộc Mông, Nùng, Dao, Lô Lô, Tày, Hoa, Giáy, Sán Dìu, Pà Thẻn...; mỗi dân tộc có các lễ hội đặc sắc và truyền thống văn hóa riêng biệt cũng như văn hóa ẩm thực đặc trưng đã tạo nên sự hấp dẫn đặc biệt đối với du khách. Cùng với đó, Tỉnh còn có hệ thống di tích lịch sử, di sản văn hóa, danh thắng đã được xếp hạng, tiêu biểu là danh thắng ruộng bậc thang Hoàng Su Phì và Công viên Địa chất toàn cầu Cao nguyên đá Đồng Văn.

Đây chính là những tiềm năng rất lớn để Hà Giang phát triển du lịch cộng đồng. Hiện nay, trên địa bàn Tỉnh có 15 điểm du lịch đồng đã được Tỉnh công nhận, tiêu biểu như điểm du lịch: thôn Tha, xã Phương Độ (TP. Hà Giang); thôn Nặm Đăm, xã Quản Bạ (Quản Bạ); thôn Lô Lô Chải, xã Lũng Cú (Đồng Văn); thôn Khiêm, xã Quang Minh (Bắc Quang); thị trấn Đồng Văn... Trong đó, Tỉnh có 5 hộ tại thôn Nặm Đăm, xã Quản Bạ, huyện Quản Bạ đã được chứng nhận giải thưởng ASEAN về homestay (Trần Kế, 2021), trong đó có kết nối các sản phẩm du lịch cộng đồng, như: Tuyến du lịch vòng cung phía Tây Hà Giang đi Cao nguyên đá Đồng Văn đến lòng hồ Bắc Mê; tuyến du lịch kết nối 4 huyện Công viên Địa chất toàn cầu Cao nguyên đá Đồng Văn; tuyến du lịch tâm linh lịch sử “Thăm chiến trường xưa”... Một số mô hình đang được đầu tư theo hướng chất lượng cao, hình thành hệ thống khu nghỉ dưỡng mi ni gắn với du lịch cộng đồng, như: Làng văn hóa du lịch cộng đồng Nặm Đăm (xã Quản Bạ, huyện Quản Bạ),

hay Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương (thị trấn Đồng Văn)...

Nhìn chung, các điểm du lịch nông thôn, cộng đồng sau khi được đầu tư và đi vào hoạt động cơ bản khai thác hiệu quả, thu hút được lượng khách lớn; bình quân năm, các điểm du lịch thu hút từ 2-45 nghìn lượt khách. Từ đó, góp phần nâng cao thu nhập cho người dân, giảm tỷ lệ hộ nghèo, cận nghèo tại các làng. Thu nhập bình quân của các hộ làm dịch vụ, du lịch tại các làng văn hóa đạt từ 50-200 triệu đồng (Trần Kế, 2021).

Điển hình có thể kể đến một số mô hình du lịch cộng đồng đang được phát triển ở Hà Giang như sau:

Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương

Được xem là một điểm đến đặc sắc nhất trong những điểm du lịch cộng đồng ở Hà Giang là Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương. Đây là nơi sinh sống của hơn 40 hộ dân tộc Nùng, Tày và chủ yếu là dân tộc Tày. Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương cách trung tâm thị trấn Đồng Văn khoảng 5 km về hướng Đông Bắc. Điều đặc biệt để du khách đến với Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương chính là cư dân nơi đây vẫn giữ nguyên những nét đẹp văn hóa truyền thống từ ngàn xưa. Bước đến không gian của Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương, du khách sẽ bất ngờ với những ngôi nhà cổ được xây bằng đất nện với mái ngói âm dương cổ kính. Nơi đây chính là niềm tự hào về du lịch cộng đồng của Hà Giang. Hầu hết những ngôi nhà cổ đều có tuổi đời trên một trăm

* Trường Đại học Thủy lợi

năm. Đến với Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương, du khách sẽ được sống trong những không gian cổ và khám phá cuộc sống độc đáo của người dân.

Làng văn hóa du lịch cộng đồng Thiên Hương còn gây ấn tượng với du khách bởi hệ thống cây đa cổ thụ trên trăm tuổi, có những cây cổ thụ đến 700 tuổi và là di sản quý giá. Nơi đây người dân đã lập đền thần rừng và cúng bái cầu mong mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu, cầu bình an, sức khỏe.

Cư dân nơi đây cũng có đời sống tâm linh, văn hóa phong phú và độc đáo. Vào tháng 3 âm lịch hằng năm, người dân sẽ làm lễ cúng thần được chuẩn bị chu đáo với những món ăn truyền thống, như: thịt gà, thịt lợn đen, xôi nếp nướng... Nếu đến du lịch cộng đồng tại Thiên Hương, du khách sẽ có cơ hội cùng hòa chung vào không khí lễ hội tưng bừng và thưởng thức nhiều món ăn ngon truyền thống của người dân nơi đây.

Làng văn hóa du lịch cộng đồng Nậm Dăm

Là một làng nhỏ của 51 hộ đồng bào dân tộc Dao nằm yên bình trong một thung lũng thơ mộng dưới chân núi Đồi, Làng văn hóa du lịch cộng đồng Nậm Dăm đã trở thành một điểm dừng chân lý thú của du khách khi đến với xã Quản Bạ trên vùng Cao nguyên đá Đồng Văn của tỉnh Hà Giang.

Không chỉ có cảnh sắc thiên nhiên trong lành, du khách có thể trải nghiệm những phong tục, tập quán truyền thống của đồng bào, như: mặc trang phục truyền thống của người Dao do chính tay những người phụ nữ trong làng thêu may thủ công, tắm thảo dược...

Nhận thấy tiềm năng phát triển du lịch cộng đồng, UBND huyện Quản Bạ đã ban hành Đề án xây dựng Làng Văn hóa du lịch cộng đồng Nậm Dăm đạt tiêu chuẩn "Du lịch dựa vào cộng đồng ASEAN" giai đoạn 2018-2020. Toàn thôn Nậm Dăm hiện nay có 52 hộ, trong đó 9 hộ dân làm dịch vụ homestay đủ tiêu chuẩn đón khách, 50 hộ có nhà trình tường theo kiểu kiến trúc truyền thống. Nhiều hộ có hệ thống nhà tắm, nhà vệ sinh khép kín, người dân đã chủ động đưa chuồng trại ra xa nhà, 100% gia đình đã hoàn thành việc bó hè, lán nện; đường nông thôn đã được bê tông hóa, tất cả các hộ được sử dụng điện lưới quốc gia và nước sinh hoạt hợp vệ sinh (TTHTQT, 2019).

Làng văn hóa du lịch cộng đồng dân tộc Mông

Làng văn hóa du lịch cộng đồng dân tộc Mông thôn Pả Vi Hạ, xã Pả Vi (Mèo Vạc) là nơi tập trung nhiều nét văn hóa đặc trưng của đồng bào dân tộc Mông, cảnh quan thiên nhiên không chỉ đẹp, mà còn hữu tình, đặc biệt là sự mến khách của người dân... Ngoài là làng văn hóa du lịch, bảo tồn và quảng bá văn hóa dân tộc Mông, thì nơi đây còn là điểm đến của chính bà con người Mông ở nhiều địa phương khác để thưởng thức và hiểu rõ hơn về văn hóa truyền thống của đồng bào mình. Đồng thời, Làng văn hóa du lịch cộng đồng dân tộc Mông còn giúp người dân trong thôn có thêm công ăn, việc làm, nâng cao thu nhập, cải thiện đời sống. Hiện nay, Làng văn hóa du lịch cộng đồng dân tộc Mông có 28 hộ tham gia đầu tư cơ sở hạ tầng và đưa vào sử dụng nhà ở theo mẫu nhà dân tộc Mông với thiết kế kiến trúc nhà khung gỗ, trình tường, mái lợp ngói âm dương 2 tầng; các ngôi nhà xây dựng theo kiến trúc nhà ở truyền thống người Mông liền kề nhau và hầu hết phát triển dịch vụ nhà nghỉ Homestay, phục vụ du khách đến tham quan, trải nghiệm (Hoàng Tuyền, 2019).

Nhìn chung, hiện nay, các làng văn hóa du lịch tiêu biểu trên địa bàn các huyện, thành phố của Hà Giang đã thành lập ban quản lý du lịch cộng đồng thôn hoặc hợp tác xã dịch vụ du lịch, nhằm thay mặt người dân trong thôn phối hợp với bên liên quan tổ chức triển khai các hoạt động phát triển và quản lý du lịch bền vững; thu hút cộng đồng tham gia, điều hành hoạt động du lịch và cung ứng dịch vụ phù hợp, công bằng, hiệu quả, đảm bảo lợi ích từ du lịch được chia sẻ đồng đều, sử dụng vào các công việc, hoạt động phát triển kinh tế, văn hóa xã hội chung của thôn.

Đối với địa phương còn nhiều khó khăn như Hà Giang, việc khai thác hiệu quả mô hình du lịch cộng đồng là nhờ sự quyết liệt, triển khai đồng bộ các giải pháp gắn với phát triển kinh tế - xã hội và nhu cầu thị trường. Trong đó, riêng với du lịch cộng đồng, từ năm 2012, Tỉnh đã chỉ đạo ban hành tiêu chí Panhou (xây dựng làng văn hóa du lịch tiêu biểu gắn với xây dựng nông thôn mới) giai đoạn 2012-2018 (P.V, 2018); đến năm 2019, Tỉnh đã ban hành tiêu chí Phìn Hồ (tại Hội nghị Du lịch và Duyệt liệu ngày 23/2/2019 tại Tả Phìn Hồ, 11 huyện và Thành phố của tỉnh Hà Giang đã ký tuyên bố chung về phát triển du lịch và duyệt liệu giai đoạn 2018-2020). Tuyên bố đã đưa ra 9 tiêu chí làm cơ sở cho các huyện, thành phố lựa chọn một làng mang đậm bản sắc của các dân tộc để đầu tư thành làng văn hóa du lịch tiêu biểu gắn với duyệt liệu (Vũ Tuấn Hưng, 2019). Bên cạnh đó, Tỉnh đã hỗ trợ và giải ngân cho 272 hộ dân làm homestay, với tổng số tiền 16.285 triệu đồng tại các huyện, thành phố (Bảo Thoa, 2021).

Một số khó khăn, hạn chế

Bên cạnh những kết quả đạt được, việc phát triển du lịch cộng đồng ở Hà Giang hiện nay cũng đang đối diện không ít khó khăn, vướng mắc: Cơ sở hạ tầng giao thông còn khó khăn, chưa thu hút được nhiều nhà đầu tư tham gia phát triển du lịch cộng đồng. Chất

lượng sản phẩm dịch vụ chưa đáp ứng nhu cầu, đặc biệt là thị trường khách du lịch ở tầm trung và cao cấp.

Ngoài ra, điều kiện kinh tế của người dân còn khó khăn nên việc tự đầu tư về cơ sở vật chất, tạo môi trường cảnh quan phục vụ khách du lịch còn hạn chế. Đồng thời, một số chuồng trại chăn nuôi gia súc để gần nhà; khu vệ sinh chưa đạt yêu cầu, ảnh hưởng đến chất lượng phục vụ du lịch. Hơn nữa, do trình độ, kỹ năng còn hạn chế, nên người dân làm du lịch còn thiếu các kỹ năng phục vụ, giao tiếp với khách nước ngoài. Đó là chưa kể đến nhận thức của người dân về vai trò của du lịch cộng đồng còn hạn chế, chậm tiếp cận các thông tin.

Mặt khác, việc gắn kết các nhà dân với hoạt động du lịch không được định hướng từ đầu, do đó, không đảm bảo các yếu tố về hạ tầng, cảnh quan, các cơ sở vật chất, kỹ thuật khác để thu hút khách du lịch...

MỘT SỐ GIẢI PHÁP

Nhằm thúc đẩy phát triển du lịch cộng đồng, theo tác giả, trong thời gian tới, Hà Giang cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp sau:

Một là, cần triển khai thực hiện đồng bộ các quy hoạch được phê duyệt, chú trọng phát triển cơ sở hạ tầng, cơ sở vật chất kỹ thuật đối với những điểm du lịch cộng đồng có tiềm năng, đảm bảo điều kiện phục vụ, thu hút du khách. Đồng thời, thực hiện tốt công tác bảo vệ, tôn tạo, phát huy giá trị văn hóa vật thể về kiến trúc, cảnh quan làng, bản, trang phục truyền thống đặc thù của đồng bào các dân tộc...

Hai là, phối hợp chặt chẽ giữa các chủ thể trong phát triển du lịch cộng đồng. Theo đó, đề cao sự tham gia của người dân và đưa người dân trở thành chủ thể phát triển du lịch cộng đồng. Đồng thời, liên kết chặt chẽ về quyền lợi, nghĩa vụ giữa Nhà nước, người dân tham gia làm du lịch cộng đồng, doanh nghiệp du lịch cộng đồng và nhà tư vấn. Các ngành phối hợp với địa

phương tổ chức đào tạo, định hướng cho người dân làm du lịch cộng đồng; hỗ trợ người dân làm du lịch cộng đồng thông qua các hình thức ưu đãi vay vốn ngân hàng; xây dựng hệ thống hạ tầng giao thông phục vụ du lịch cộng đồng.

Ba là, phát triển du lịch cộng đồng gắn với những nét văn hóa đặc trưng của địa phương, hạn chế sự trùng lặp, sản phẩm du lịch giống nhau; coi trọng chất liệu truyền thống để xây dựng các sản phẩm du lịch cộng đồng.

Bốn là, nâng cao chất lượng tuyên truyền, thay đổi nhận thức người dân về xây dựng các làng văn hóa du lịch cộng đồng và các sản phẩm du lịch. Đồng thời, chú trọng đào tạo cho người dân làm du lịch cộng đồng các kỹ năng giao tiếp, nắm bắt tâm lý du khách, nâng cao trình độ ngoại ngữ cho đội ngũ hướng dẫn viên, thuyết minh viên du lịch và các hộ làm dịch vụ lưu trú homestay, làng nghề truyền thống đáp ứng yêu cầu phục vụ du khách.

Năm là, hướng đến phát triển các dịch vụ mới trong du lịch cộng đồng phục vụ du khách; mở rộng các sản phẩm cho du khách trải nghiệm; xây dựng cơ chế, chính sách về bảo tồn văn hóa truyền thống, kiến trúc nhà ở; lồng ghép các nguồn vốn từ các chương trình, kêu gọi đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng du lịch tại các làng văn hóa du lịch cộng đồng; quảng bá tiềm năng, sản phẩm, tài nguyên du lịch nhằm thu hút du khách, góp phần phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao hình ảnh du lịch cộng đồng của Tỉnh. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. UBND tỉnh Hà Giang (2014). *Quyết định số 1646/QĐ-UBND, ngày 20/8/2014 quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Hà Giang đến năm 2020, định hướng đến năm 2030*
2. Vũ Tuấn Hưng (2019). Phát triển kinh tế du lịch gắn với được liệu nhằm phát triển bền vững ở Hà Giang hiện nay, *Tạp chí Nghiên cứu kinh tế*, 12(499), tháng 12/2019
3. Trần Kế (2021). *Tiềm năng phát triển du lịch nông thôn nơi cực Bắc*, truy cập từ <http://baohagiang.vn/van-hoa/202106/tiem-nang-phat-trien-du-lich-nong-thon-noi-cuc-bac-776891/>
4. TTHTQT (2019). *Làng văn hóa du lịch cộng đồng Nậm Đăm*, truy cập từ <http://nongthonmoi.gov.vn/Pages/lang-van-hoa-du-lich-cong-dong-nam-dam.aspx>
5. Bảo Thoa (2021). *Hà Giang: Hiệu quả từ du lịch cộng đồng*, truy cập từ <https://congthuong.vn/ha-giang-hieu-qua-tu-du-lich-cong-dong-151191.html>
6. Hoàng Tuyến (2019). *Nét đẹp Làng văn hóa du lịch cộng đồng thôn Pả Vi Hạ*, truy cập từ <http://www.baohagiang.vn/van-hoa/201908/net-dep-lang-van-hoa-du-lich-cong-dong-thon-pa-vi-ha-749323/>
7. P.V (2018). *Sau 5 năm triển khai xây dựng làng văn hóa tiêu biểu gắn xây dựng Nông thôn mới*, truy cập từ <http://baohagiang.vn/kinh-te/201809/sau-5-nam-trien-khai-xay-dung-lang-van-hoa-tieu-bieu-gan-xay-dung-nong-thon-moi-732187/>